

Türkiye’de Gazetecilerin Çalışma Koşulları Üzerine Yapılan Makale ve Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik İncelemesi (2000–2025)

Vahdet Mesut Ayan¹

ORCID: 0000-0002-7481-1848

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de gazetecilerin çalışma koşullarını konu edinen akademik literatürün genel eğilimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda 2000–2025 yılları arasında yayımlanmış 36 lisansüstü tez ve 19 araştırma makalesi bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada yayınların yıllara göre dağılımı, tematik yönelimleri, yöntemsel tercihleri ve disiplinlerarası konumlanışları değerlendirilmiştir. Bulgular, son on yılda gazeteci emeğine yönelik akademik üretimde belirgin bir artış olduğunu göstermektedir. Literatürün büyük ölçüde dijitalleşme, güvencesizlik, esnek çalışma ve prekaryalaşma temaları etrafında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Buna karşılık haber üretim sürecinin gündelik örgütlenişi, editoryal işbölümü ve emek sürecindeki denetim mekanizmalarını doğrudan inceleyen çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaların önemli ölçüde iletişim disiplini içinde ürettiği, diğer sosyal bilim alanlarının katkısının görece zayıf olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma, gazeteci emeği literatüründeki tematik ve yöntemsel eğilimleri sistematik biçimde ortaya koyarak, alandaki boşlukları görünür kılmakta ve gelecekte yapılacak araştırmalar için eleştirel bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazeteci emeği, Çalışma koşulları, Bibliyometrik analiz, Medya emeği, Türkiye.

A Bibliometric Analysis of Articles and Graduate Theses on Journalists’ Working Conditions in Turkey (2000–2025)

Abstract

This study aims to map the general tendencies of the academic literature on journalists’ working conditions in Türkiye. For this purpose, 36 graduate theses

1. Dr., Bağımsız Araştırmacı, vahdetmesut@gmail.com

and 19 research articles published between 2000 and 2025 were examined using bibliometric analysis. The study evaluates the distribution of publications over the years, their thematic orientations, methodological preferences, and disciplinary positioning. The findings reveal a significant increase in academic interest in journalistic labor over the last decade. The literature predominantly focuses on themes such as digitalization, precarity, flexible employment, and insecurity. However, studies that directly examine the internal organization of news production, editorial division of labor, and control mechanisms within the labor process remain limited. The analysis also shows that the field is largely shaped within communication studies, with relatively weak contributions from other social science disciplines. By systematically identifying thematic and methodological trends as well as existing gaps, this study provides a critical framework for future research and contributes to a more comprehensive understanding of journalistic labor.

Keywords: Journalistic labor, Working conditions, Bibliometric analysis, Media labor, Türkiye

Giriş

Sermayenin diğer toplumsal alanlarda olduğu gibi medya/basın alanındaki hâkimiyeti temel olarak iki düzlemde ele alınabilir. İlki, mülkiyet ve kontrol ilişkilerinin sermaye lehine dönüşmesidir. İkincisi ise üretim süreçlerinde emek ilişkilerinin giderek daha fazla sermaye tarafından belirlenmesidir. Bu iki düzlem, birbirinden ayrı değil; aksine karşılıklı olarak birbirini besleyen yapılar olarak işlev görmektedir. Dolayısıyla medya-sermaye ilişkilerini anlamak, yalnızca mülkiyet yapısına odaklanmakla sınırlı kalamayacak; emek süreçlerinin dönüşümünü de kapsayan bütüncül bir analizi zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’de medyanın mülkiyet ve kontrol ilişkilerini konu edinen çalışmaların ağırlıkta olduğu (Adaklı, 2006; Adaklı, 2010; Ayan, 2018; Kaya, 2016; Sözeri, 2015); buna karşın medya alanındaki emek süreçlerinin irdelendiği çalışmaların (Cangöz & Şavran, 2025; Kaderoğlu Bulut, 2019) daha sınırlı kaldığı görülmektedir. Oysa medya alanındaki dönüşüm, yalnızca sahiplik yapılarındaki değişimlerle değil, aynı zamanda gazetecilik emeğinin yeniden örgütlenmesiyle birlikte şekillenmektedir. Bu nedenle emek süreçlerine odaklanmak, medya-sermaye ilişkilerinin görünmeyen ancak belirleyici bir boyutunu açığa çıkarmaktadır.

Bununla birlikte Türkiye’de gazeteci emeğine odaklanan çalışmaların, özellikle çalışma koşulları, güvencesizlik, dijitalleşme ve esnek istihdam biçimleri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir (Adıyaman & Onursoy, 2022; Çiğdem & Erdoğan, 2020; Demir & Kaderoğlu Bulut, 2018; Kaderoğlu Bulut, 2017; Sözeri & Güney, 2011; Uzunoğlu, 2018). Öte yandan söz konusu literatürün hangi dönemlerde yoğunlaştığı, hangi tematik alanlarda kümелendiği ve yöntemsel olarak nasıl bir

dağılım sergilediği sistematik ve bütünlüklü biçimde ortaya konulmuş değildir. Bu durum, Türkiye’de gazeteci emeğine ilişkin akademik üretimin genel eğilimlerini haritalandıran niceliksel bir değerlendirmeye duyulan ihtiyacı göstermektedir. Buna göre çalışmanın temel problemi, Türkiye’de gazetecilik emeğine ilişkin artan akademik üretime rağmen, bu literatürün zaman, tema ve yöntem açısından bütünlüklü biçimde haritalandırılmamış olması ve bu nedenle alanın genel eğilimlerinin görünmez kalmasıdır.

Bu ihtiyacın yalnızca akademik bir boşluktan kaynaklanmadığı, aynı zamanda medya alanındaki yapısal dönüşümlerle de ilişkili olduğu söylenebilir. Medya ve gazetecilik alanındaki emek süreçlerini araştıran çalışmalarda özellikle son yıllarda artan bir literatürün bulunması, bu alandaki emek süreçlerinin görünürlüğünü artırmıştır. Bu artışın arka planında Türkiye’de genel olarak işçi sınıfının, özel olarak da gazetecilerin çalışma ve yaşam koşullarında yaşanan ağırlaşma yer almaktadır. Nitekim Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın (TGS) 2023 yılında yayımladığı *Türkiye’de Gazetecilik: Algı ve Profil Araştırması* başlıklı rapor, gazetecilerin düşük ücretlerle çalıştığını, haftada 45 saatin üzerinde mesai yaptığını ve yıllık izin haklarını tam olarak kullanmadığını ortaya koymaktadır (TGS, 2023). Bu koşullar, gazetecilik alanındaki emek süreçlerinin akademik metinlerde nasıl ve hangi kuramsal çerçevelerle ele alındığının incelenmesini daha da önemli kılmaktadır.

Bu alandaki araştırmalar, emek süreçlerini kuramsal düzeyde ele alan çalışmaların yanı sıra, nitel ve nicel araştırma tekniklerinin kullanıldığı ampirik incelemelerden oluşmaktadır (Erdoğan, 2020; Kızılca & Karagöz Kızılca, 2018). Söz konusu çalışmalar, gazetecilerin çalışma koşulları, güvencesizlik ve dijitalleşme süreçlerini farklı yöntemsel yaklaşımlarla analiz etmektedir. Bu literatürde “prekarya”, “güvencesiz emek”, “esnek çalışma” ve “dijital kapitalizm” gibi kavramlar, yalnızca betimleyici kategoriler değil, aynı zamanda gazetecilik emeğinin dönüşümünü açıklayan kuramsal araçlar olarak kullanılmaktadır. Bu kavramlar, gazetecilik emeğinin esnekleşme, güvencesizleşme ve dijital platformlar üzerinden yeniden örgütlenme süreçlerini anlamak açısından belirleyici bir analitik çerçeve sunmaktadır. Ancak medya ve gazetecilik alanındaki emek süreçlerini konu edinen lisansüstü tezler ile akademik makaleleri birlikte ele alarak çeşitli veri tabanları üzerinden sistematik biçimde inceleyen kapsamlı bir bibliyometrik çalışmaya rastlanmamaktadır. Mevcut çalışma, bu eksiklikten hareketle gazetecilikte emek süreçlerine ilişkin akademik üretimi lisansüstü tezler ve makaleler düzeyinde birlikte ele almayı ve bu üretimi nicel göstergeler üzerinden haritalandırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma yalnızca literatürdeki bir boşluğu doldurmayı değil, aynı zamanda gazetecilik emeğinin günümüz koşullarında nasıl yeniden yapılandığını ve bu dönüşümün akademik üretimde nasıl temsil edildiğini görünür kılmayı hedeflemektedir.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışma aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aramaktadır:

Türkiye’de gazetecilerin çalışma koşullarına ilişkin akademik yayınların yıllara göre dağılımı nasıldır ve bu dağılım medya alanındaki yapısal dönüşümlerle nasıl ilişkilendirilebilir?

Bu alandaki akademik üretim türler açısından (makale, yüksek lisans tezi, doktora tezi) nasıl bir dağılım göstermektedir?

İncelenen akademik çalışmalarda en sık kullanılan anahtar kavramlar ve tematik kümelenmeler nelerdir?

Türkiye’de gazetecilerin çalışma koşulları literatüründe hangi konular görece daha fazla, hangileri daha sınırlı biçimde ele alınmaktadır?

Çalışmada medya ve gazetecilik alanındaki emek süreçlerini konu edinen lisansüstü tezler ile akademik makaleler bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Veri kaynaklarını Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezler ile DergiPark’ta yayımlanan hakemli makaleler oluşturmaktadır. Lisansüstü tezlerinden türetilmiş makaleler, veri tekrarını ve analizde yanlışlık riskini önlemek amacıyla kapsam dışı bırakılmıştır.

Çalışma kapsamı 2000-2025 yılları ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırma, Türkiye’de medya alanında neoliberal yeniden yapılanma, sahiplik yoğunlaşması ve esnek çalışma rejimlerine ilişkin dönüşümlerin özellikle 2000’li yıllar itibarıyla belirginleştiğini ortaya koyan literatürle ilişkilidir. Bununla birlikte söz konusu süreçlerin daha önceki dönemlerde başlayan yapısal dinamiklerle süreklilik taşıdığı da göz önünde bulundurulmaktadır (Kızılca & Karagöz Kızılca, 2018; Kaderoğlu Bulut & Hacısalihoğlu, 2021). Aynı dönemde dijitalleşme ve internet gazeteciliğinin yaygınlaşması, haber üretim süreçlerini ve gazeteci emeğinin örgütlenişini niteliksel olarak dönüştürmüştür (Akmeraner, 2018). Ayrıca gazeteci emeğine ilişkin akademik çalışmaların önemli bir bölümünün 2000 sonrası dönemde yoğunlaştığı görülmektedir. Veri seti, “basın”, “basın sektörü”, “medyada dönüşüm”, “gazetecilik”, “çalışma koşulları”, “iş güvenliği”, “güvencesiz emek”, “esnek çalışma”, “dijitalleşme”, “dijital kapitalizm” ve “prekarya” gibi anahtar kavramlar üzerinden oluşturulmuştur. Elde edilen veriler yayın yılı, yayın türü, kullanılan anahtar kavramlar ve tematik odaklar açısından sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Bu yöntemsel çerçeve doğrultusunda çalışma, gazetecilikte emek tartışmalarını odağına alan kavramsal ve tarihsel bir analiz sunmaktadır.

Gazetecilikte Emek ve Meslek Tartışmaları: Kavramsal ve Tarihsel Çerçeve

Bir meslek olarak gazetecilik, on dokuzuncu yüzyılda söylemsel ve iktisadi bir alan olarak ortaya çıkan tarihsel bir fenomendir (Taş, 2010: 269). Modern gazeteciliğin bu tarihsel kesitte ortaya çıkmasını hazırlayan toplumsal ve iktisadi koşulları vurgulamak önemlidir; zira bu koşullar, gazeteciliğin hem bir meslek

olarak tanımlanmasının hem de bir emek süreci kapsamında değerlendirilmesi-
nin önünü açmaktadır. Örneğin Jean Chalaby’e (1998: 1) göre gazetecilik mesleği
ve gazetecilik söylemi, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında kapitalist piyasa
ekonomisinin etkisiyle ortaya çıkan, giderek özerkleşen bir gazetecilik alanının
ürünüdür; bu alan içinde şekillenen özgül üretim ilişkileri, basının kamu söyle-
minden koparak kendine özgü, metalaşmış bir gazetecilik söylemi üretmesine
yol açmıştır.² Benzer vurgu, Martin Conboy’da (2004) mevcuttur. Yazara göre,
gazeteciliği hem bir meslek hem de söylemsel bir anlamda olanaklı kılan koşul-
lar şunlardır: On dokuzuncu yüzyıldan itibaren basının ticari bir faaliyet alanına
dahil olması, reklam gelirlerinin gazetelerin temel finansman kaynağı haline gel-
mesi ve buna koşut olarak gazeteciliğin sermaye, tiraj ve reklam ilişkisine dayalı
bir işkolu biçiminde örgütlenmesidir (Conboy, 2004). Bir meslek olarak gazete-
cilik, bu koşullar altında kapitalist ve liberal düzenle eklemlenerek kamusal bir
kurum olarak biçimlenmiştir (Conboy, 2004; Curran, 2001). Bunun yanı sıra bu
yüzyılda basının sanayileşmesi, üretim araçlarının sermaye sınıfının denetimine
geçmesi, basın alanındaki artan sermaye yoğunluğu gazeteciliği kapitalist top-
lumsal düzene eklemlen bir kurum haline getirmiştir (Curran, 2001: 28-42).
Alandaki sermaye yoğunlaşması ve kurumsal merkezileşme yirminci yüzyıl bo-
yunca derinleşerek devam etmiş (Murdock & Golding, 1978: 146-147), endüstri
formuna bürünen medya alanında, serbest çalışma ve kısa süreli istihdama da-
yalı modellerin maliyetleri düşürdüğü varsayımıyla emek rejimi bu yönde biçim-
lenmiştir (Elliott, 1997: 146).

Bu tarihsel dönüşüm, gazeteciliğin kapitalist üretim ilişkileri içinde örgütle-
nen bir emek faaliyeti olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Basın ala-
nında üretim araçlarının sermaye sınıfının denetimine geçmesi, editöryal iş bö-
lümünün kurumsallaşması ve ücretli istihdamın yaygınlaşması, gazeteciliği diğer
emek biçimleriyle ortak yapısal özellikler taşıyan bir çalışma alanına dönüştür-
müştür. Bu bağlamda gazetecilik, özgül niteliklerine rağmen, emek süreci dene-
timi, çalışma koşulları ve istihdam ilişkileri bakımından kapitalist emek rejiminin
genel dinamikleriyle eklemlenen bir faaliyet alanı olarak değerlendirilebilir. Bu
çerçevede, gazeteciliğin bir emek süreci olarak nasıl kavramsallaştırıldığı soru-
su önem kazanmaktadır. Örneğin Vincent Mosco (2009), gazetecilik emeğinin
kapitalist emek sürecinin bir parçası olduğunu öne sürerek gazete üretim süre-
cinin, metalaşmayı da içerecek biçimde, gazetecinin belirli bir ücret karşılığında
emek gücünü satan ücretli bir emekçiye dönüştürdüğünü belirtmektedir (133).
Bu doğrultuda Mosco, Harry Braverman’ın (1998) emek kuramına³ dayanarak ga-

2. Yazara göre, on sekizinci yüzyılda ve on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında gazetecilik ve gazeteci kavramları
yerine “kamusal söylem” ve “kamusal yazar (publicist)” kavramlarının kullanılması daha uygundur, zira yine
yazara göre bu dönemdeki metinler, on dokuzuncu yüzyılın ikici yarısından itibaren ortaya çıkan gazetecilik
söyleminden farklıdır. Bu farklılığın temelinde on dokuzuncu yüzyılın gerisinde söylemsel üretimin büyük
ölçüde siyasal inançlar tarafından belirlenmesi ve gazete metinlerinde inançların niteliği ve yoğunluğunun
daha belirleyici olması yatmaktadır (Chalaby, 1998: 9).

3. Braverman’a (1998) göre kapitalist üretim, emeğin düşünsel boyutunu üretim sürecinden kopararak emek

zeteci emeğini tasarlama/düşünme/kavramsallaştırma ve uygulama/icra birlikteliğinden oluştuğunu belirtmektedir, ancak sermayenin yoğunlaşması, metalaşma ve emek gücü üzerindeki baskı nedeniyle gazeteci, haberi düşünen ve kurgulayan öznen kabul gören veya basmakalıp formatları yerine getiren ve sermaye için artı-değer üreten bir icracı haline gelmektedir (Mosco, 2009: 140).

Medya alanındaki üretim ilişkileri, emek süreci ve ücretli emeğe gönderme yapan bu yaklaşım, gazeteciliği etik boyutu ile araştıran çalışmalardan bilinçli bir kopuşu temsil etmektedir. Zira bunun ardında emek süreci yaklaşımının gazeteciliğin kapitalizm koşulları altından nasıl biçimlendiğine odaklanan bir kavrayış bulunmaktadır (Neilson, 2021: 3). Bu kavrayış bir yanıyla gazeteci emeğinin zaman ve mekân tarafından örgütsel olarak disipline edildiği, bir yanıyla da haber oluşum sürecinde “seçme ve biçimlendirme” emeği olarak görülmektedir (Tuchman, 1980: 12). Öte yandan Mark Fishman (1980), bu alandaki emeğin haber kotaları, son teslim tarihi gibi baskılarla biçimlendiğini, haber üretim temposunun üzerindeki baskının yetersiz istihdamla birlikte düşünüldüğünde gazeteci emeği üzerindeki denetimi artırdığını belirtir (146-152). Yazara göre, bu etmenler çerçevesinde sürekli hızlandırılan emek sürecinin yürütülmesi yapısal olarak zorlaşmaktadır ve gazeteci, üretim hattının hızına uyum sağlamak amacıyla, önceden planlanmış, formüle edilmiş, “olgusal olarak güvenli” bürokratik kaynaklara yönelmektedir (Fishman, 1980). Bu durum ise emeğin zihinsel boyutunun daraltıldığı ve rutinleştiği bir noktaya evrilmektedir. Bu kapsamda medya emeği ile genel olarak endüstrilerdeki emeği birbiriyle karşılaştıran ve aralarındaki benzerlikleri ortaya çıkaran çalışmalar önem kazanmaktadır (Deuze, 2008; Tunstall, 2001). Gazeteci emeğinin medya alanında yaşanan yatay ve dikey bütünleşmelerde birlikte güvencesiz, düşük ücretli, taşeronlaşmış bir yapıya sürüklendiğini belirten Mark Deuze (2008), bu alandaki emeğin koşullu, serbest ve geçici özelliğine işaret etmektedir (82). James Curran (2001) endüstrilerdeki maliyeti düşürme yöneliminin ilk kaybedeninin kültür endüstrilerinde çalışan emekçiler olduğunu belirterek hem sendikasılaştırma süreçlerinin hem de esnek uzmanlaşma, düşük iş güvencesi, bastırılmış ücretler, sınırlı istihdam politikaları ve uzun çalışma saatlerini beraberinde getirdiğini vurgular (34). Bu bağlamda gazetecilik emeği, kültür endüstrilerine özgü söylemsel ve simgesel niteliklerini korumakla birlikte, istihdam biçimleri, emek süreci denetimi ve güvencesizlik dinamikleri açısından kapitalist üretimin diğer sektörleriyle giderek daha fazla benzeşen bir emek rejimi içinde yeniden yapılandırılmaktadır.

Gazeteciliğin kapitalist üretim ilişkileri içinde bir emek faaliyeti olarak kavramsallaştırılması, bu sürecin farklı toplumsal ve siyasal bağlamlarda nasıl özgül biçimler aldığı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de

sürecini denetim altına alır ve emeği giderek vasıfsızlaştırır. Bu yaklaşım, dünyada ve Türkiye’de gazeteciliğin vasıfsızlaşmasına yönelik artan akademik ilgi dikkate alındığında, gazeteci emeğini inceleyen iletişim araştırmaları açısından açıklayıcı bir çerçeve sunar.

gazeteciliğin tarihsel gelişimi, devlet-sermaye-medya ilişkileri ve bunların gazeteci emeği üzerindeki etkileri, ayrıksı bir inceleme alanı sunmaktadır. Nitekim Türkiye’de devlet ile basın/medya arasındaki ilişkiler çerçevesinde gazetecilerin çalışma koşulları çeşitli biçimlerde düzenlenmiş olsa da, siyasi ve iktisadi koşulların etkisiyle özellikle istihdam ve emek güvencesi tarihsel olarak kırılgan bir seyir izlemiştir.

Türkiye’de basın alanındaki ilk önemli düzenleme 1931 tarihli Matbuat Kanunu’dur. Ancak bu kanunda gazetecilerin çalışma koşullarına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Buna karşılık 24 Temmuz 1950’de yürürlüğe giren 5680 sayılı Basın Kanunu, bir yandan gazetecilerin talep ettiği görece demokratik bir basın ortamını sağlamayı amaçlarken (Karagöz Kızılca, 2025: 256), diğer yandan “kötü ünlü” kişilerin⁴ gazetecilik yapmasını engelleyen muğlak hükümlerin kaldırılması yoluyla gazeteciliğin formel anlamda mesleki erişimini genişletmiştir (Ayten, 2011: 79). Ne var ki bu genişleme, gazetecilerin çalışma ve istihdam güvencelerini güçlendiren bir düzenleme ile desteklenmediğinden, Basın Kanunu’nun getirdiği görece özgürlükçü çerçeve gazeteci emeğini güvence altına alan yapısal bir mekanizma üretmemiştir.

Aksine, basın suçlarına ilişkin cezai sorumluluğun esas olarak yazarlar ve yazı işleri müdürleri üzerinde yoğunlaştırılması, riskin sermayeden emek sürecine doğru aktarılmasına yol açmıştır. Bu durum, gazeteciliğin hukuki olarak tanınan bir meslek alanı haline gelmesine rağmen, emek güvencesi bakımından kırılgan bir zeminde şekillenmesine neden olmuştur. Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki 5953 sayılı Kanun ise 1952’de kabul edilmiş; gazeteciler bu düzenleme ile sendika kurabilme, sosyal sigortalardan yararlanma, yazılı iş sözleşmesi, kıdem tazminatı, haftalık tatil ve yıllık ücretli izin gibi önemli kazanımlar elde etmiştir (Topuz, 2011: 194). Ancak bu haklar, siyasal iktidarın krizleriyle birlikte zaman içerisinde aşındırılmıştır (Topuz, 2011). Dolayısıyla 5953 sayılı Kanun’un sağladığı güvenceler, gazeteciliğin emek rejimi açısından kalıcı ve yapısal bir dönüşümden ziyade, siyasal iktidar dengelerine bağımlı ve kırılgan bir koruma alanı üretmiştir.

Emek alanındaki en belirgin geriye gidiş ise 1980’lerden itibaren uygulamaya konan neoliberal politikalarla⁵ birlikte ortaya çıkmıştır. Gülseren Adaklı’ya (2010) göre bu dönem, yalnızca Türkiye’de değil, küresel ölçekte de işçi sınıfı mücade-

4. 1931 tarihli Matbuat Kanunu’na 1938’de eklenen düzenleme ile “sui şöhret sahibi” olarak tanımlanan kişilerin gazete ve dergi çıkarması yasaklanmıştır. Söz konusu düzenlemede bu kişilerin belirlenmesi vali ve hükümet denetimine bırakılmıştır. Ancak “sui şöhret” kavramının muğlaklığı, uygulamada keyfi yorumlara açık bir alan yaratmış ve basın özgürlüğü açısından eleştirilmiştir (Topuz, 2011: 67). Benzer biçimde, gazete ve mecmua sahiplerinde aranan koşullara “sui şöhret sahibi olmamak” şartı eklenerek, “kötü bilinen” kişilerin yayıncılık faaliyetleri engellenmiştir (Salimoğlu, 2022: 104). Bu çerçevede “kötü şöhret” tanımının, dönemin siyasal iktidarının politikalarıyla uyumsuz görülen gazetecileri kapsayacak şekilde yorumlandığı söylenebilir.

5. İsmet Akça’ya göre neoliberalizm, ihracata dayalı büyüme, piyasa liberalizasyonu, özelleştirmeler, kamu harcamalarının kısılması ve emeğin disipline edilmesi gibi unsurları içeren kapsamlı bir yeniden yapılandırma programı olarak Türkiye’de özellikle 24 Ocak kararları ve 12 Eylül rejimiyle birlikte hayata geçirilmiştir (2023: 61).

lesinin geriletildiği, emek cephesinin yeniden yapılandırıldığı ve yeni işbölümü çerçevesinde çalışma koşulları ile sendikasılaştırma politikalarının “en alttakiler” için katlanılmaz bir noktaya evrildiği bir tarihsel momentini ifade etmektedir (68-69). Özellikle 1980’ler ve 1990’larda medya pazarında artan yoğunlaşma, gazetecilerin örgütlenme süreçlerini baskı altına almış; esnek, güvencesiz ve parçalı çalışma koşullarının kurumsallaşmasının önünü açmıştır (Sözeri & Güney, 2011: 32). Türkiye’de gazeteciliğin emek rejimi, yukarıda çizilen tarihsel ve yapısal dinamikler çerçevesinde biçimlenmiştir. Bu çerçeveden hareketle, bir sonraki bölümde Türkiye’de gazetecilerin çalışma koşullarını konu edinen akademik literatür değerlendirilerek, emek tartışmalarının hangi eksenlerde yoğunlaştığı ve hangi noktaların görece ihmal edildiği tartışılacaktır.

Türkiye’de Gazeteci Emeğine İlişkin Akademik Literatürün Değerlendirilmesi

Türkiye’de gazeteci emeğine ilişkin akademik literatür, ağırlıklı olarak gazetecilerin çalışma koşulları, güvencesizlik ve istihdam biçimleri etrafında şekillenmektedir. Özellikle 1980 sonrası neoliberal dönüşümle birlikte medya alanında yaşanan sahiplik yoğunlaşması, sendikasılaşma ve esnek çalışma modellerinin yaygınlaşması, çok sayıda çalışmada gazeteci emeğinin temel belirleyenleri olarak ele alınmıştır (Adaklı, 2010; Sözeri & Güney, 2011; Kaderoğlu Bulut, 2017; Uzunoglu, 2018). Bu çalışmalar, gazetecilerin artan iş güvencesizliği, düşük ücretler ve uzun çalışma saatleriyle karakterize edilen bir emek rejimi içinde konumlandığını ortaya koymak bakımından önemli katkılar sunmaktadır. Söz konusu literatürün önemli bir bölümü, yeni iletişim teknolojileri, internet gazeteciliği, dijitalleşme ve freelance çalışma koşullarının gazeteci emeği üzerindeki etkilerini saptamaktadır (Adıyaman & Onursoy, 2022; Çiğdem & Erdoğan, 2020; Demir & Kaderoğlu Bulut, 2020). Buradaki çalışma hattı, gazeteci emeğindeki dönüşümü kapitalist üretim ilişkilerindeki yeniden yapılanma ve esnekleşen çalışma rejimleri bağlamında tartışan çalışmaları da içermektedir (Gemici, 2018).

Bu çerçevenin dışında basın tarihini konu edinen çalışmalarda da emek sürecine ve bu alandaki örgütlenme, sendika deneyimlerine değinilmektedir (Adaklı, 2006; Ayten, 2011; Bilgili, 2000). Bunun yanı sıra basın iş hukukuna değinen çalışmalar da mevcuttur (Erinç, 1992; Karahisar, 2008; Koçer, 2019).

Akademik literatür incelendiğinde gazeteci emeği üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Öte yandan bu çalışmalar ilk olarak istihdam biçimleri üzerine yoğunlaşmakta ve dijital teknolojilerin bu biçimlere etkisini tartışmaktadır. İlkinden daha kısıtlı olmak kaydıyla örgütlenme modelleri de tartışılan konular arasındadır. Bunu iş hukukundaki düzenlemeler ve bu düzenlemelerin gazeteci emeği üzerindeki etkileri takip etmektedir. Öte yandan çalışmalarda emek sürecinin gündelik örgütlenişi, editöryal iş bölümü ve haber

üretimini maddi koşulları gibi boyutlar görece sınırlı biçimde ele alınmaktadır. Oysa iş bölümü, gazeteciden beklenen hız, freelance çalışma koşullarıyla birlikte zaman ve mekân ayrımının bulanıklaşması, yalnızca istihdam rejimini değil, aynı zamanda emek sürecinin denetim ve disiplin mekanizmalarını da belirleyen temel faktörlerdir. Bunun yanı sıra yeni teknolojiler ile birlikte meslek sınırları arasındaki bulanıklaşmanın da bilhassa gazeteci emeği üzerindeki etkisine çok az yer verilmiştir. Türkiye’de gazeteci emeğini inceleyen kayda değer bir akademik literatür oluşmuş olmakla birlikte bu çalışmaların niceliği, yıllara göre dağılımı ve tematik yönelimlerine ilişkin bütünlüklü değerlendirmeler oldukça sınırlıdır. Bu nedenle çalışmada, gazeteciliğin emek rejimi lisansüstü tezler ve akademik makaleler temelinde niceliksel bir analizle ele alınmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi, Veri Toplama Tekniği ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada gazeteciliğin emek sürecini konu edinen akademik metinler, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark veri tabanları üzerinden taranarak derlenmiştir. Veri setine yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve hakemli dergilerde yayımlanmış araştırma makaleleri dahil edilmiştir. Tarama sürecinde makaleler için “basın”, “basın sektörü”, “medyada dönüşüm”, “gazetecilik”, “çalışma koşulları”, “iş güvenliği”, “güvencesiz emek”, “esnek çalışma”, “dijitalleşme”, “dijital kapitalizm” ve “prekarya” anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Tez taramalarında ise anahtar sözcük alanı bulunmadığından, kavramsal sınıflandırma için YÖK veri tabanında yer alan konu ve dizin terimlerinden yararlanılmıştır. Bununla birlikte yalnızca anahtar sözcük veya dizin eşleşmeleriyle sınırlı kalınmamış; başlık, özet ve konu bilgilerinde gazeteci emeğiyle doğrudan ilişkili olduğu belirlenen çalışmalar da veri setine dahil edilmiştir.

Bu tarama süreci sonucunda 2000-2025 yılları arasında yayımlanmış 36 lisansüstü tez ve 19 araştırma makalesi olmak üzere toplam 55 çalışma belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerden türetilmiş makaleler tekrarları önlemek amacıyla kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışma yalnızca YÖK Ulusal Tez Merkezi ve DergiPark veri tabanlarında yer alan yayınlarla sınırlıdır. Farklı veri tabanlarında yayımlanmış ya da erişime kapalı çalışmalar kapsam dışında kalmıştır. Yöntemin doğası gereği bibliyometrik analiz, çalışmaların içeriklerinin derinlemesine çözümlemesine değil, tematik ve yönetsel eğilimlerin nicel dağılımını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nedenle elde edilen bulgular, literatürün kavramsal derinliğinden ziyade akademik üretimin yönelimlerine ilişkin genel bir çerçeve sunmaktadır. Bu analiz tekniği, büyük hacimli bilimsel verilerin sistematik biçimde incelenmesine olanak tanırken, araştırma alanlarının evrimsel gelişimini ve yükselen eğilimleri ortaya koymada da etkilidir (Donthu vd., 2021). Benzer biçimde bibliyometrik analiz, nicel verilerin belirlenmesi, sınıflandırılması ve sistematik olarak değerlendirilmesinde de kullanılmaktadır (Pritchard, 1969: 368).

Bu kapsamda belirlenen çalışmalar bibliyometrik analiz yaklaşımı çerçevesinde incelenmiştir. Bu doğrultuda her bir metin; yayın yılı, yayın türü (tez/makale), anahtar kavramları, kurumsal aidiyet (üniversite/dergi) ve kullanılan araştırma yöntemi gibi değişkenler üzerinden manuel olarak kodlanmıştır. Elde edilen veriler, nicel dağılımların ortaya konulabilmesi amacıyla betimsel istatistikler kullanılarak tablo ve grafikler aracılığıyla görselleştirilmiştir. Bu sayede Türkiye’de gazeteci emeğini konu alan akademik üretimin zaman içindeki seyri, tematik yönelimleri ve yöntemsel eğilimleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmiştir.

Bu çalışmada yapay zekâ destekli araçlar yalnızca görselleştirme amacıyla kullanılmıştır. Bibliyometrik veriler araştırmacı tarafından manuel olarak kodlanmış ve Microsoft Excel programına aktarılmıştır. Verilere ilişkin betimsel istatistikler ve grafikler de yine Excel kullanılarak oluşturulmuştur. Buna karşılık, Şekil 1 ve Şekil 2’de sunulan kelime bulutları, yapay zekâ tabanlı bir metin görselleştirme aracı yardımıyla üretilmiştir. Söz konusu aracın kullanımı, önceden toplanmış ve kodlanmış metinsel verilerin görsel biçime dönüştürülmesiyle sınırlıdır. Veri toplama, kodlama, analiz, yorumlama ve makale metninin yazımı süreçlerinde herhangi bir yapay zekâ sistemi kullanılmamıştır. Çalışmanın doğruluğu, bütünlüğü ve özgünlüğüne ilişkin tüm sorumluluk yazara aittir; metinde yer alan tüm değerlendirme ve sonuçlar yazarın kendi akademik yorumlarını yansıtmaktadır.

Bulgular

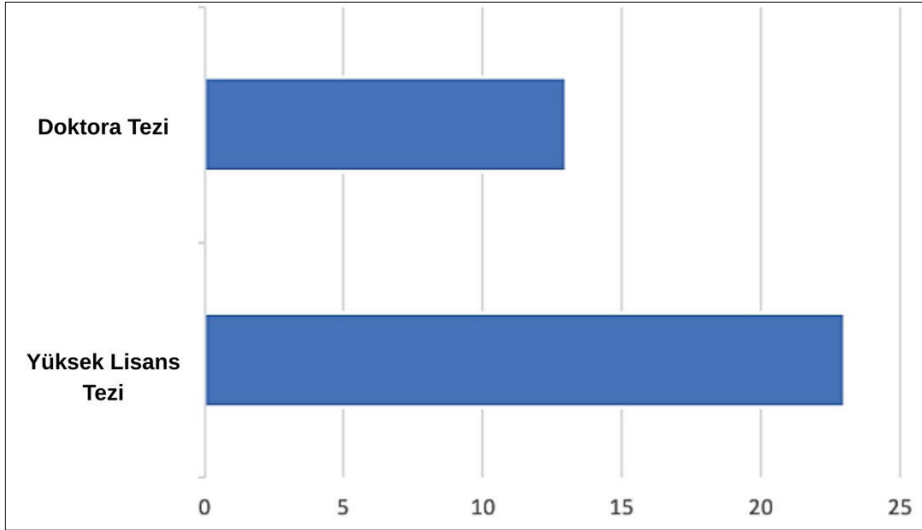
Gazeteci Emeği Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Bulgular

Gazeteci emeğini konu edinen toplam 36 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Bu tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, çalışmaların belirli kurumlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Tezlerin 11’i Ankara Üniversitesi’nde (%30,6) tamamlanmıştır. Bunu İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi izlemektedir; öte yandan her iki üniversitede de dörder tez (%11,1) üretilmiştir. Bu dağılım, gazeteci emeği konusunun özellikle köklü iletişim fakültelerine sahip devlet üniversitelerinde daha fazla çalışıldığını göstermektedir.

Nitekim tezlerin 32’si devlet üniversitelerinde (%88,9), yalnızca dördü vakıf üniversitelerinde (%11,1) hazırlanmıştır. Bu durum, gazeteci emeği tartışmalarının Türkiye’de büyük ölçüde kamusal üniversiteler bünyesinde yürütüldüğüne işaret etmektedir.

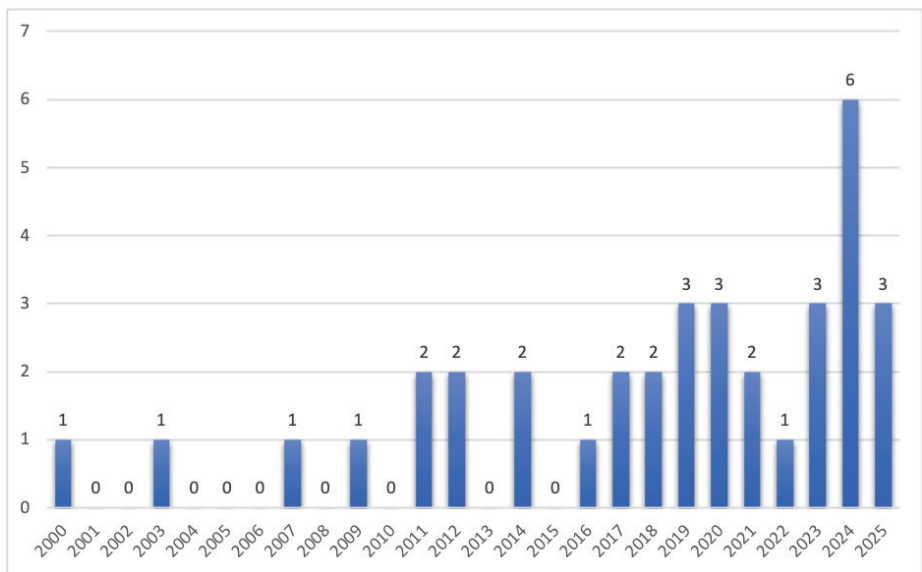
Tezlerin akademik düzeyine bakıldığında ise 23’ünün yüksek lisans tezi (%63,9), 13’ünün doktora tezi (%36,1) olduğu görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1. İncelenen lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

Bu tablo, gazeteci emeğine yönelik akademik ilginin lisansüstü düzeyde belirlendiğini göstermekle birlikte, doktora tezlerinin görece sınırlı sayıda olması alanın henüz derinleşme ve kuramsallaşma aşamasını tam olarak tamamlamadığını düşündürmektedir. Bununla birlikte tezlerin yıl bazlı dağılımı incelendiğinde son yıllarda gazeteci emeği konulu tez çalışmalarının arttığı görülmektedir. Örneğin 2000-2019 yılları arası 18 (%50), 2020-2025 yılları arasında da 18 (%50) tez çalışmasının tamamlandığı gözlemlenmektedir.

Grafik 2. Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Eğilimi

Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, gazeteci emeği konusunun uzun bir dönem boyunca sınırlı sayıda çalışmaya konu olduğu, ancak özellikle 2017 sonrasında belirgin bir artış eğilimine girdiği görülmektedir. 2019'dan itibaren daha düzenli bir akademik üretim dikkat çekerken, en yüksek yoğunluğun 2024'te gerçekleşmesi, gazetecilikte çalışma koşulları, güvencesizlik ve emek rejimi tartışmalarının son yıllarda akademik gündemde daha görünür hale geldiğine işaret etmektedir. Bu artış, medya sektöründeki dijital dönüşümün hızlanması, esnek ve proje bazlı çalışma biçimlerinin yaygınlaşması ve gazetecilik mesleğinde güvencesizliğin daha görünür hale gelmesiyle paralel okunabilir. Dolayısıyla grafik, gazeteci emeğinin uzun süre ikincil bir araştırma başlığı olarak kaldığını, ancak son dönemde yapısal dönüşümlerle birlikte bağımsız bir inceleme alanı olarak akademik ilgiyi daha fazla çekmeye başladığını göstermektedir.

Tezler üretildikleri anabilim dallarına göre incelendiğinde, gazeteci emeği konusundaki lisansüstü çalışmaların büyük ölçüde iletişim alanı içinde yoğunlaştığı görülmektedir. Tezlerin 19'u (%52,7) Gazetecilik Anabilim Dalı'nda tamamlanmıştır. Bunu sırasıyla Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı'nda üretilen yedi tez (%19,4), Basın Yayın Anabilim Dalı'nda iki tez (%5,5) ve Medya ve İletişim Çalışmaları Anabilim Dalı'nda iki tez (%5,5) izlemektedir. Bu dağılım, gazeteci emeği tartışmalarının ağırlıklı olarak mesleğin kendi alanı içinden ele alındığını göstermektedir.

Bununla birlikte İşletme, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ile İletişim Bilimleri anabilim dallarında birer tez üretilmiş olması, konunun sınırlı da olsa disiplinlerarası bir ilgi alanı haline gelmeye başladığını düşündürmektedir. Ancak bu dağılım aynı zamanda gazeteci emeğinin, emek rejimi, sınıf ilişkileri ve çalışma süreçleri bağlamında daha geniş bir sosyal bilimler perspektifiyle ele alınmasının henüz oldukça sınırlı kaldığına da işaret etmektedir.

Tezlerin dizin terimleri incelendiğinde, gazeteci emeğine ilişkin akademik ilginin belirli kavram kümeleri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. En sık tekrar eden terimler arasında "gazeteciler", "gazetecilik", "medya", "haberler", "yeni medya", "internet" ve "dijital" vurguları öne çıkmaktadır. Bu durum, literatürde gazeteci emeğinin önemli ölçüde dijitalleşme ve yeni medya ortamları bağlamında ele alındığını göstermektedir.

Bununla birlikte "çalışma koşulları", "güvencesizlik", "iş güvencesi", "iş hukuku", "iş süreleri" ve "iş tatmini" gibi terimler, istihdam rejimi ve mesleki güvence tartışmalarının da literatürde önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır. Özellikle "proleterleşme", "sınıf mücadelesi", "sınıf oluşumu" ve "emek-değer teorisi" gibi kavramların varlığı, bazı tezlerin gazeteciliği açık biçimde sınıf ve emek kurlarını çerçevesinde ele aldığını göstermektedir.

Şekil 1. Gazetecilerin Emek Sürecine İlişkin Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Dizin Terimlerinin Kelime Bulutu

Dizinlerde yer alan “yurttaş gazeteciliği”, “alternatif medya”, “yerel basın” ve “Anadolu basını” gibi terimler, gazeteci emeğinin yalnızca anaakım medya kurumlarıyla sınırlı kalmayıp farklı üretim alanları bağlamında da ele alındığını göstermektedir. Bununla birlikte bu başlıkların toplam içindeki ağırlığı sınırlıdır ve literatürün merkezinin hâlâ kurumsal medya yapıları etrafında şekillendiği söylenebilir. Genel tablo, Türkiye’de gazeteci emeğine ilişkin lisansüstü tezlerde dijitalleşme ve güvencesizlik ekseninin baskın, emek sürecinin mikro örgütlenişine ve editoryal iş bölümüne dönük analizlerin ise görece sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, gazeteci emeğini yalnızca istihdam biçimleri üzerinden değil, emek sürecinin iç örgütlenişi üzerinden ele alan çalışmalara duyulan ihtiyacı açık biçimde göstermektedir.

Lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde, literatürün belirgin biçimde nitel araştırma desenlerine dayandığı görülmektedir. Özellikle derinlemesine ve yarı yapılandırılmış mülakatlar, gazeteci emeğini inceleyen çalışmaların en yaygın veri toplama tekniklerini oluşturmaktadır. Et-nografi, netnografi, fenomenolojik yaklaşım ve vaka çalışması gibi yöntemler de gazetecilerin deneyimlerini ve çalışma pratiklerini anlamaya dönük olarak tercih edilmiştir. Nicel veri toplama tekniklerine dayanan çalışmalar ise oldukça sınırlı sayıdadır; anket yönteminin kullanıldığı araştırmaların büyük bölümü de karma yöntem tasarımlarının bir parçası olarak yer almaktadır.

İncelenen 36 tezin 19'unda (%52,7) temel veri toplama tekniği olarak derinleşmesine ya da yarı yapılandırılmış mülakatların tercih edildiği saptanmıştır. Etnografi, netnografi ve fenomenolojik yaklaşımlar yedi tezde (%19,4) kullanılmıştır. Yalnızca nicel veri toplama tekniğine dayanan araştırma sayısı birdir (%2,7).

Nitel ve nicel teknikleri birlikte kullanan karma yöntem tasarımlarına sahip tez sayısı ise iki (%5,5) düzeyindedir.

Dikkat çekici bir diğer bulgu, yedi tezde (%19,4) araştırma yönteminin açık biçimde belirtilmemiş olmasıdır. Bu durum, gazeteci emeğine ilişkin lisansüstü akademik üretimde yönetsel şeffaflık ve standartlaşma açısından belirli sorun alanlarının bulunduğuna işaret etmektedir. Genel tablo, literatürün gazeteci emeğini büyük ölçüde gazetecilerin öznel deneyimleri üzerinden anlamaya yoneldiğini; buna karşılık üretim süreçlerinin kurumsal ve yapısal boyutlarını nicel ya da karma yöntemlerle ele alan çalışmaların görece sınırlı kaldığını göstermektedir.

Gazeteci Emeği Konusunda Yayımlanan Akademik Makalelere İlişkin Bulgular

Gazeteci emeğini konu edinen ve DergiPark veri tabanında tarama ölçütleri doğrultusunda belirlenen toplam 19 araştırma makalesi analiz kapsamına alınmıştır. Bu çalışmalar, Türkiye’de gazetecilik emeğine ilişkin akademik ilginin lisansüstü tezlerin ötesinde hakemli dergi literatürüne de yansıdığını göstermektedir.

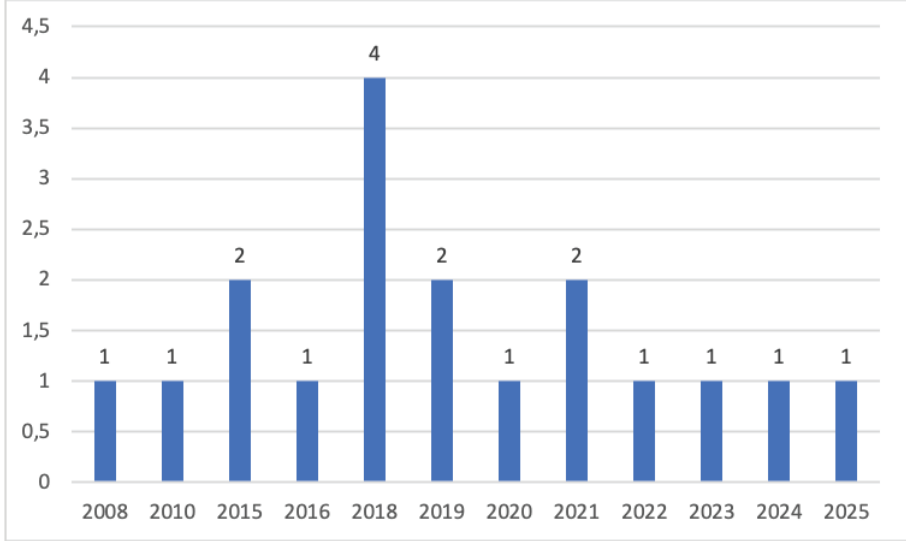
Araştırma kapsamında incelenen makalelerin yayımlandığı dergiler değerlendirildiğinde, gazeteci emeği konusundaki akademik üretimin büyük ölçüde iletişim çalışmaları alanı içinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle *Galatasaray Üniversitesi İleti-ş-im Dergisi*’nde yayımlanan üç makale, konunun belirli akademik mecralarda süreklilik kazanan bir araştırma hattı oluşturduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra *Moment*, *İlef Dergi*, *Connectist*, *Marmara İletişim Dergisi*, *Kültür ve İletişim*, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* gibi iletişim alanının farklı alt disiplinlerine hitap eden dergilerde de çalışmaların yer alması, literatürün ağırlıklı olarak medya ve iletişim çalışmaları çerçevesinde şekillendiğine işaret etmektedir.

Buna karşılık *Emek ve Toplum*, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* ve *Mülkiye Dergisi* gibi emek, çalışma yaşamı ve siyaset alanına odaklanan dergilerde yayımlanan sınırlı sayıdaki makale, gazeteci emeği konusunun disiplinlerarası bir tartışma zemini bulmaya başladığını, ancak bunun henüz oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir. Haliyle gazeteci emeğine ilişkin akademik tartışmaların Türkiye’de öncelikle iletişim alanı içinde konumlandığını, emek çalışmaları ve daha geniş sosyal bilim literatürüyle kurulan bağların ise nispeten zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.

Makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, gazeteci emeği konusundaki akademik ilginin zamana yayılan ancak belirli dönemlerde yoğunlaşan bir seyir izlediği görülmektedir. İncelenen 19 makalenin en erken tarihli olanı 2008’e ait olup, 2010’lu yılların ortalarından itibaren konuya yönelik görünürlüğün arttığı

dikkat çekmektedir. Özellikle 2018 yılı, dört makale ile (%21,1) literatürde belirgin bir yoğunlaşma noktası oluşturmaktadır.

Grafik 3. Araştırma Makalelerinin Yıllık Dağılımı

Bu zamansal dağılım, lisansüstü tezlerde gözlemlenen eğilimlerle büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Tez literatüründe de özellikle 2015 sonrasında gazeteci emeğine yönelik ilginin belirgin biçimde arttığı görülmüş; dijitalleşme, güvencesizleşme ve esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşması gibi yapısal dönüşümler akademik gündemi daha görünür biçimde etkilemiştir. Makalelerin yıllara göre seyri de benzer şekilde, gazetecilik alanındaki dönüşümlerin akademik üretime gecikmeli ancak süreklilik gösteren bir biçimde yansıdığını düşündürmektedir. Bunun yanı sıra 2020 sonrası dönemde de çalışmaların düzenli biçimde sürmesi, gazeteci emeği meselesinin geçici bir tartışma başlığı olmaktan çıkarak daha kalıcı ve yapısal bir araştırma alanı hâline geldiğini göstermektedir.

Makalelerde kullanılan anahtar sözcükler incelendiğinde, gazeteci emeğine ilişkin akademik ilginin birkaç temel tematik eksen etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. İlk ve en belirgin kavram kümesi dijitalleşme ve platformlaşma ile ilişkilidir. “Dijital emek”, “yeni iletişim teknolojileri”, “yeni medya”, “internet gazeteciliği”, “sosyal medya”, “dijital platformlar” ve “platformlaşma” gibi terimler, gazeteci emeğinin giderek daha fazla dijital ortamlar ve platform kapitalizmi bağlamında tartışıldığını göstermektedir. Google, Instagram ve LinkedIn gibi belirli platformlara yapılan göndermeler ise gazetecilik pratiğinin yalnızca kurumsal medya yapıları içinde değil, platform temelli görünürlük rejimleri ve ağ ekonomileri içinde de yeniden örgütlendiğine işaret etmektedir.

İkinci belirgin kavram kümesi güvencesizlik ve prekarya ekseninde şekillenmektedir. “Prekarizasyon”, “prekarya”, “güvencesiz çalışma”, “freelance gazetecilik”, “freelance çalışma”, “medya çalışanları” ve “genç işgücü” gibi anahtar sözcükler, makale literatürünün gazeteci emeğini büyük ölçüde parçalı istihdam biçimleri, proje bazlı çalışma ve mesleki belirsizlikler üzerinden ele aldığını göstermektedir. Özellikle freelance gazeteciliğin ayrı bir tematik başlık haline gelmesi, gazetecilik mesleğinin kurumsal yapılardan koparak daha bireyselleşmiş ve güvencesiz çalışma biçimlerine doğru kaydığını ortaya koymaktadır.

Bunun yanında bazı makalelerde daha açık biçimde emek kuramlarına dayanan bir kavramsal çerçevenin kurulduğu görülmektedir. “Emek süreci”, “dijital emek”, “maddi olmayan emek”, “sömürü”, “bilişsel kapitalizm”, “yabancılaşma” ve “sosyal fabrika” gibi kavramlar, gazeteciliği eleştirel politik ekonomi ve emek süreci kuramları çerçevesinde değerlendiren çalışmalara işaret etmektedir. Bu yönüyle makalelerin bir bölümünün, gazeteci emeğini yalnızca mesleki dönüşüm ya da teknolojik değişim üzerinden değil, daha geniş kapitalist üretim ilişkileri bağlamında konumlandırmaya çalıştığı söylenebilir.

Daha sınırlı sayıda olmakla birlikte, gazeteci emeğinin hukuki statüsüne ve mesleki düzenlemelere odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır. “Basın İş Kanunu”, “5953 sayılı Kanun”, “212 sayılı Kanun” ve “iş güvenliği” gibi anahtar sözcükler, gazetecilik mesleğinin yasal çerçevesi ve çalışma hakları üzerine yapılan analizlere işaret etmektedir. Ancak bu temanın, dijitalleşme ve güvencesizlik eksenine kıyasla daha dar bir literatür alanını temsil ettiği görülmektedir.

Şekil 2. Araştırma Makalesi Anahtar Kelimelerinin Kelime Bulutu

Makalelerdeki anahtar sözcükler, lisansüstü tezlerin dizin terimleriyle birlikte değerlendirildiğinde belirgin bir tematik süreklilik ortaya çıkmaktadır. Her iki

literatürde de dijitalleşme ve yeni medya bağlamı güçlü bir eksen oluştururken, makalelerde “dijital emek” ve “platformlaşma” gibi kavramların daha kuramsal bir yoğunluk kazandığı dikkat çekmektedir. Benzer biçimde tezlerde öne çıkan çalışma koşulları ve güvencesizlik tartışmaları, makalelerde prekarya ve free-lance çalışma kavramları etrafında daha kavramsallaşmış bir biçimde sürdürülmektedir. Bu tablo, gazeteci emeğine ilişkin akademik literatürde istihdam rejimi ve dijital dönüşüm ekseninin baskınlığını koruduğunu; emek sürecinin somut örgütlenişine yönelik çalışmaların ise henüz ikincil bir konumda kaldığını göstermektedir.

Makalelerde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde, gazeteci emeği literatürünün yönetsel açıdan tezlerden kısmen farklılaştığı görülmektedir. En dikkat çekici bulgu, makalelerin önemli bir bölümünün ampirik saha araştırmasına değil, literatür taramasına dayalı kuramsal ya da betimleyici çalışmalardan oluşmasıdır. İncelenen 19 makalenin yedisinde (%36,8) temel yöntem olarak literatür taraması kullanılmıştır. Bu durum, makale literatüründe kavramsal tartışmaların ve kuramsal çerçeve kurma çabasının görece daha görünür olduğunu göstermektedir.

Ampirik veri toplayan çalışmalar içinde ise nitel araştırma desenleri öne çıkmaktadır. Dört makalede (%21,1) temel veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır. Bu bulgu, tezlerde olduğu gibi makale literatüründe de gazeteci emeğinin büyük ölçüde gazetecilerin deneyimleri, algıları ve mesleki pratikleri üzerinden incelendiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra iki makalede içerik analizi (%10,5) ve bir makalede durum analizi/vaka yaklaşımı (%5,3) kullanılmıştır.

Nicel yöntemlere dayanan çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. İki makalede (%10,5) anket verilerine dayalı nicel analiz yapılmış; bir makalede (%5,3) ise anket ve derinlemesine görüşmeler birlikte kullanılarak karma bir araştırma tasarımı benimsenmiştir. Bu tablo, makale literatüründe nicel yöntemlerin tezlere kıyasla biraz daha görünür olmakla birlikte hâlâ ikincil bir konumda kaldığını göstermektedir.

Ayrıca iki makalede (%10,5) araştırma yönteminin açık biçimde ifade edilmiş olması, makale literatüründe de yönetsel şeffaflık açısından belirli eksikliklerin bulunduğu işaret etmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, makalelerin tezlere kıyasla daha kuramsal bir yoğunluk taşıdığı; ampirik çalışmaların ise ağırlıklı olarak nitel yöntemlere dayandığı görülmektedir. Hem tezler hem de makaleler birlikte düşünüldüğünde, gazeteci emeği literatürünün büyük ölçüde öznel deneyimlere ve mesleki algılara odaklandığı; buna karşılık sektörel yapı, istihdam rejimleri ve üretim süreçlerini geniş ölçekli nicel verilerle inceleyen çalışmaların görece sınırlı kaldığı söylenebilir.

Nicel yöntemlerin kullanımı ise her iki literatürde de oldukça sınırlıdır. Geniş ölçekli anket çalışmaları ve istatistiksel analizlere dayanan araştırmalar azınlıkta

kalmakta; karma yöntem tasarımları ise istisnai örnekler oluşturmaktadır. Bu durum, gazeteci emeğine ilişkin akademik üretimde yapısal dönüşümleri, istihdam rejimlerini ve sektörel eğilimleri makro düzeyde inceleyen nicel araştırmaların önemli bir boşluk alanı oluşturduğunu göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, gazeteci emeği literatürü güçlü bir nitel araştırma geleneğine sahip olmakla birlikte, yöntemsel çeşitlilik ve nicel veri temelli analizler bakımından gelişime açık bir araştırma alanı görünümü sergilemektedir.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de gazeteci emeğine ilişkin akademik literatürün son yıllarda belirgin bir artış gösterdiği; ancak tematik olarak dijitalleşme ve güvencesizlik ekseninde yoğunlaştığı, yöntemsel olarak ise ağırlıklı biçimde nitel araştırmalara dayandığı görülmektedir. Bu tablo, alanın gelişmekte olan ancak henüz yöntemsel ve tematik çeşitlilik bakımından sınırlılıklar taşıyan bir araştırma alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, gazeteci emeğini konu edinen lisansüstü tezler ve akademik makaleleri yıl, konu, yöntem ve kuramsal yaklaşım açısından haritalandırmaktır. Elde edilen bulgular, çalışmanın araştırma sorularına bütünlüklü yanıtlar sunmaktadır. Buna göre, gazeteci emeğine ilişkin akademik üretimin özellikle belirli dönemlerde yoğunlaştığı ve bu yoğunlaşmanın medya alanındaki yapısal dönüşümlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Yayın türleri açısından lisansüstü tezlerin belirgin bir ağırlık taşıdığı, buna karşılık akademik makalelerin daha sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Tematik olarak ise literatürün dijitalleşme, güvencesizlik ve esnek çalışma ekseninde kümелendiği tespit edilmiştir.

Bu bulgular daha geniş bir çerçevede değerlendirildiğinde, niceliksel artışın yalnızca akademik ilginin genişlemesine değil, gazetecilik emek rejiminin geçirdiği tarihsel dönüşümlere de işaret eden yapısal bir gösterge olarak okunabilir. Bulgular, medya sektöründe yaşanan yapısal dönüşümlerle birlikte gazetecilerin çalışma rejiminde meydana gelen değişimlerin, akademik yoğunlaşmada belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Başka bir ifadeyle, akademik üretimdeki artışın arka planında gazetecilik mesleğinin daha güvencesiz, esnek ve parçalı bir istihdam yapısına doğru evrilmesi yer almaktadır.

Nitekim Deuze (2008), medya alanındaki dönüşümün şirketleri maliyetleri düşürmeye yönelttiğini; bunun sonucunda ise riskin çalışanlara devredildiğini ve kadrolu, sürekli istihdam biçimlerinin yerini freelance, sözleşmeli ya da yarı zamanlı çalışma rejimlerinin aldığını belirtmektedir. Benzer biçimde Hesmondhalgh ve Baker (2011), medya çalışanlarının düşük ücret, düzensiz ve uzun çalışma saatleri, kısa süreli sözleşmeler ve yoğun rekabet ortamı içinde istihdam edildiğini vurgulamaktadır (113-139). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, medya alanındaki yapısal dönüşüm ile emek rejimindeki kırılma sürecinin, akademik ilginin artışında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Literatürün tematik yönelimleri de bu dönüşümle paralellik göstermektedir. Gazeteci emeğini konu edinen çalışmaların büyük ölçüde yeni medya, dijitalleşme, dijital emek, prekaryalaşma, freelance çalışma ve güvencesizlik temalarının yoğunlaşması, gazetecilik emek rejiminin ağırlıklı olarak teknolojik dönüşüm ve değişen istihdam biçimleri üzerinden kavramsallaştırıldığını göstermektedir. Bu eğilim, çoğu zaman dijitalleşmeyi emek rejimindeki dönüşümlerin temel ve belirleyici dinamiği olarak konumlandırmakta; teknolojik değişimi, çalışma koşullarındaki esnekleşme ve güvencesizleşmenin başlıca açıklayıcısı olarak ele almaktadır.

Ancak literatürdeki bu teknoloji-merkezli yönelime karşılık, siyasal iktisat temelli yaklaşımlar dijitalleşmeyi kendi başına belirleyici bir güç olarak değil, sermaye birikim sürecinin güncel ihtiyaçları doğrultusunda seferber edilen bir araç ve örgütlenme zemini olarak kavramsallaştırmaktadır. Nicole S. Cohen’in (2016) dijital gazetecilikte freelance emeğe odaklanan çalışması bu yaklaşımın somut örneklerinden biridir. Cohen’e göre dijital teknolojiler gazetecilere yeni üretim olanakları sunmakla birlikte, esas olarak medya şirketlerinin kâr maksimizasyonu stratejileri doğrultusunda emeğin parçalanmasını, esnekleştirilmesini, ölçülebilir performans göstergelerine bağlanmasını ve maliyetlerinin düşürülmesini mümkün kılan bir üretim rejiminin parçası hâline gelmektedir. Özellikle serbest çalışan gazeteciler açısından içerik üretiminin metriklere dayalı performans rejimleri içinde değerlendirilmesi, düşük ya da belirsiz ücretlendirme, ücretsiz emek beklentisi ve sürekli üretim baskısı gibi pratikler, dijitalleşmenin değil, dijital teknolojilerin sermaye tarafından kullanım biçimlerinin emek rejimini şekillendirdiğini göstermektedir (Cohen, 2016: 141-170).

Bu noktada Ursula Huws’un dijital ekonomide emek süreçlerine ilişkin çözümlemeleri de benzer bir yönde ilerlemektedir. Huws (2014), dijitalleşmenin emek süreçlerini dönüştürürken aynı zamanda kapitalist değer üretim ilişkilerini yeniden yapılandırıldığını; iş ile boş zaman, ücretli emek ile ücretsiz emek ve üretim ile tüketim arasındaki sınırların bulanıklaşmasının, emeğin daha esnek, parçalı ve denetlenebilir hâle getirilmesine hizmet ettiğini vurgular. Bu çerçevede dijital ortamda gerçekleşen birçok faaliyet yeni görünse de, bunların önemli bir kısmı sermaye açısından ya maliyetleri düşüren ya da değer zincirlerini genişleten mekanizmalar olarak işlev görmektedir. Böylece dijitalleşme, emek üzerindeki denetimi artıran, güvencesiz çalışma biçimlerini yaygınlaştıran ve emeğin yeniden üretim maliyetlerini görünmezleştiren bir araç olarak konumlanmaktadır (Huws, 2014: 159-170). Bu perspektif, literatürde sıkça rastlanan teknoloji temelli açıklamaların yapısal güç ilişkilerini arka plana itme riskini de görünür kılmaktadır.

Dolayısıyla mevcut literatürde baskın olan teknoloji-merkezli açıklamalar ile Cohen ve Huws’un temsil ettiği siyasal iktisat temelli bütünsel yaklaşım arasında önemli bir vurgu farkı bulunmaktadır. Bu fark, dijitalleşmeyi başlı başına dönüş-

türücü bir güç olarak görmek ile onu kapitalist üretim ilişkilerinin sürekliliği ve derinleşmesi bağlamında konumlandırmak arasındaki kuramsal ayrışmaya işaret etmektedir. Bu durum, literatür ile sektörde yaşanan dönüşümler arasındaki ilişkiyi değerlendirirken teknolojik determinizme kaymadan mülkiyet yapıları, güç ilişkileri ve değer üretim süreçlerini analizin merkezine alma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında, dijitalleşmeyi açıklayıcı bir neden olarak değil, kapitalist üretim ilişkilerinin mevcut yönelimlerini yoğunlaştıran tarihsel bir araç olarak kavramak, gazeteci emeğine dair çözümlemeleri yapısal bir zemine oturtmak açısından kritik görünmektedir.

Bununla birlikte literatürde görece sınırlı kalan bir alan, haber üretim sürecinin gündelik düzeyde nasıl örgütlendiğine ilişkindir. Editöryal iş bölümünün dönüşümü, hız ve rekabet baskısının çalışma pratiklerine etkisi ya da tıklanma ve etkileşim metriklerinin gazeteciler üzerinde nasıl bir performans ve denetim mekanizması oluşturduğu gibi konular, mevcut çalışmalar içinde ikincil bir konumda kalmaktadır. Oysa emek süreci yaklaşımı, yalnızca istihdam biçimlerine değil; üretimin gündelik örgütlenişine, iş bölümüne ve kontrol mekanizmalarına da odaklanmayı gerektirmektedir (Fishman 1980; Tuchman, 1980).

Haber üretim sürecinin iç örgütlenişine odaklanan analizler, emek rejimine biçim veren mikro düzeydeki ilişkileri görünür kılma potansiyeline sahiptir. Gazeteciler arasındaki rekabet dinamikleri, mesleki dayanışma biçimlerinin zayıflaması, gazetecinin hem üretim sürecine hem de ürettiği içeriğe yabancılaşması gibi olgular, bu düzeyde yapılacak çalışmalarla daha net biçimde anlaşılabilir. Bu nedenle gazetecilik emeğinin bugünkü biçimi, makro yapısal dönüşümler ile mikro düzeydeki çalışma deneyimleri arasındaki ilişkisellik içinde değerlendirilmelidir.

Literatürdeki yöntemsel eğilimler de bu sınırlılıkla ilişkilidir. İncelenen tez ve makalelerin önemli bir bölümü gazetecilerin deneyimlerini anlamaya yönelik nitel mülakatlara dayanmaktadır. Bu yaklaşım, güvencesizlik ve mesleki dönüşüm karşısındaki öznel deneyimleri görünür kılması açısından değerli olmakla birlikte, üretim sürecinin gündelik işleyişini ve denetim mekanizmalarını doğrudan gözlemlemeye dayalı araştırmaların sınırlı kalmasına yol açmaktadır.

Çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli bulgu ise gazeteci emeğine ilişkin akademik üretimin büyük ölçüde iletişim alanı ile sınırlı kalmasıdır. Lisansüstü tezlerin ve araştırma makalelerinin önemli bir bölümü Gazetecilik Anabilim Dalı başta olmak üzere iletişim disiplininin alt alanlarında üretilmiştir. Oysa gazetecilik emek rejimi, yalnızca mesleki bir alanın iç meselesi değil; daha geniş toplumsal ve ekonomik ilişkilerle iç içe geçmiş bir olgudur. Medya alanı hem bu yapılar tarafından biçimlendirilmekte hem de ideolojik ilişkilerin yeniden üretiminde aktif rol oynamaktadır. Dolayısıyla gazeteci emeğindeki dönüşümler, sınıf ilişkileri, emek rejimleri ve kamusal alanın işleyişi gibi daha geniş toplumsal dinamiklerle birlikte ele alınmalıdır. Bu nedenle daha güçlü bir disiplinlerarası yaklaşım,

alanın kuramsal derinliğini artırma potansiyeli taşımaktadır.

Bu çalışma, gazeteci emeğine ilişkin literatüre doğrudan bir alan araştırması sunmaktan ziyade, alanın kendisini konu edinen bütüncül bir değerlendirme ortaya koymaktadır. Lisansüstü tezler ve akademik makaleleri birlikte ele alarak yapılan bu haritalandırma, literatürün tematik yönelimlerini, yöntemsel sınırlarını ve disiplinlerarası dağılımındaki dengesizlikleri görünür kılmaktadır. Bu yönüyle çalışma, hangi konuların yoğun biçimde çalışıldığını, hangi boyutların ise görece ihmal edildiğini sistematik biçimde ortaya koyarak gelecekte yapılacak araştırmalar için eleştirel bir zemin sunmaktadır.

Öte yandan bu çalışma, gazeteci emeğine ilişkin akademik üretimi bibliyometrik bir yaklaşımla incelemesi nedeniyle, söz konusu çalışmaların içeriklerine dair derinlemesine bir çözümleme sunmamaktadır. Dolayısıyla incelenen tez ve makalelerin ideolojik yönelimleri, politik bağlamları ve ekonomik çerçeveleri bu analiz kapsamında doğrudan değerlendirilememiştir. Bu durum, gazeteci emeğinin akademik düzeyde nasıl kavramsallaştırıldığına ve hangi kuramsal perspektifler içinde ele alındığına ilişkin nitel incelemelere duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bu nedenle gelecekte yapılacak çalışmaların, mevcut literatürü ideolojik, politik ve iktisadi boyutlarıyla ele alması, alanın daha bütünlüklü biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacak ve gazeteci emeğine ilişkin literatürün kuramsal ve yöntemsel derinliğini artıracaktır.

Kaynakça

- Adaklı, G. (2006). *Türkiye'de medya endüstrisi*. Ütopya Yayınevi.
- Adaklı, G. (2010). Neoliberalizm ve medya: Dünya'da ve Türkiye'de medya endüstrisinin dönüşümü. *Mülkiye Dergisi*, 34(269), 67-84.
- Adıyaman, F., & Onursoy, S. (2022). Akışkan gazetecilik: Belirsiz dijital medya ekonomisinde profesyonel foto muhabirliği kimliğinin dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(2), 865-886. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1085178>
- Akça, İ. (2023). Türkiye'de siyaset ve devlet içinde ordu: Cumhuriyet'in uzun 100 yılının kısa bir muhasebesi. *Mülkiye Dergisi*, 47(5), 43-88.
- Akmeraner, Y. (2018). Digital labour in social media: Expropriation of leisure time, commercialization of creative activity and the problem of alienation. *Kültür ve İletişim*, 21(42), 98-119.
- Ayan, V. M. (2018). Türkiye'de medyanın dönüşümünün ardındaki itki: İslamcı burjuvazi. *Kültür ve İletişim*, 21(2), 145-169.
- Ayten, A. (2011). Türkiye'de basın ve rejimi (Cumhuriyet dönemi basın iktidar ilişkisi ve basın rejimleri) [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bilgili, C. (2000). Basın sektöründe sendikacılık ve Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Braverman, H. (1998). *Labor and monopoly capital: The degradation of work in the twentieth century* (9th ed.). Monthly Review Press.
- Cangöz, İ., & Şavran, T. G. (2025). Türkiye'de gazetecilikte prekaryalaşma: Yaş, cinsiyet ve güvencesizlik dinamikleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 43, 7-34. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.1794175>
- Chalaby, J. (1998). *The invention of journalism*. Palgrave Macmillan.
- Cohen, N. S. (2016). *Writers' rights: Freelance journalism in a digital age*. McGill-Queen's University Press.
- Conboy, M. (2004). *Journalism: A critical history*. Sage.
- Curran, J. (2001). Press history. In J. Curran & M. Seaton (Eds.), *Power without responsibility: The press and broadcasting in Britain* (5-71). Routledge.
- Çiğdem, S., & Erdoğan, E. (2020). Türkiye'de freelance gazetecilerin çalışma koşulları. *Sosyoekonomi*, 46, 243-269. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2020.04.12>
- Demir, S., & Kaderoğlu Bulut, Ç. (2020). İnternette haber üretimi ve gazeteciler üzerine bir araştırma: Alternatif bir kavramsal çerçeve denemesi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 13-22. <https://doi.org/10.33537/sobild.2020.11.2.2>
- Deuze, M. (2008). *Media work*. Polity Press.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Elliott, P. (1997). All the world's a stage, or what's wrong with the national press. İçinde J. Curran (Ed.), *The British press: A manifesto* (141-171). Macmillan.
- Erdoğan, İ. (2018). Türkiye'de freelance gazetecilerin perspektifinden freelance gazetecilik: Profesyonel kimlik, (dez)avantajlar ve sorunlar. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 29, 31-56. <https://doi.org/10.16878/>

- gsuilet.500035
- Erinç, O. (1992). Gazetecilerin çalışma koşulları ile iş güvencelerinin ilk belirlenişine ilişkin notlar. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, 197-204. Erişim: <https://dergipark.org.tr/pub/iuifd/article/245130>
- Fishman, M. (1980). *Manufacturing the news*. University of Texas Press.
- Gemici, Ç. (2018). *Gelenekselden dijital haber üretim sürecinde gazetecinin zaman ve mekân deneyimindeki dönüşüm* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Hesmondhalgh, D., & Baker, S. (2011). *Creative labour: Media work in three cultural industries*. Routledge.
- Huws, U. (2014). *Labor in the global digital economy: The cybertariat comes of age*. Monthly Review Press.
- Kaderoğlu Bulut, Ç. (2017). *Gazetecilerde proleterleşme ve sınıf kapasitesi: Çalışma ve yaşam koşulları üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kaderoğlu Bulut, Ç. (2019). *Sınıfın sınırında: Gazeteciler ve proleterleşme*. NotaBene Yayınları.
- Kaderoğlu Bulut, Ç., & Hacısalihoğlu, E. (2021). İletişim fakültesi öğrencilerinin medya emek piyasasına dönük algı ve beklentileri: Ankara örneği. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 8(2), 261-296. <https://doi.org/10.24955/ilef.901414>
- Karagöz Kızılca, G. (2025). “İnce demokrasi”nin basına gösterdiği incelik: Demokrat Parti’nin ilk seçim döneminde (1950-54) basın politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 80(2), 249-274. <https://doi.org/10.33630/ausbf.1647105>
- Karahisar, T. (2008). Basın İş Kanunu’na göre gazetecilerin yasal hakları. *Marmara İletişim Dergisi*, 13, 67-82. Erişim: <https://dergipark.org.tr/pub/maruid/article/3519>
- Kaya, R. (2016). *İktidar yumağı: Medya-sermaye-devlet*. İmge Kitabevi.
- Kızılca, F. K., & Karagöz Kızılca, G. (2018). Türkiye’de iletişimciler ve “preker” emek: Gözden kaçmış bir veri tabanından bulgular. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 29, 9-30. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.499956>
- Koçer, S. (2019). *Gazetecilik pratikleri ve basın iş hukuku* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Mosco, V. (2009). *The political economy of communication*. Sage.
- Murdock, G., & Golding, P. (1978). The structure, ownership and control of the press 1914-76. In G. Boyce, J. Curran, & P. Wingate (Eds.), *Newspaper history: From the seventeenth century to the present day* (130-148). Sage.
- Neilson, T. (2021). *Journalism and digital labor: Experiences of online news production*. Routledge.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349. <https://doi.org/10.1108/eb026482>
- Salimoğlu, M. (2022). Matbuat Kanunu’nun 50. maddesi odağında Türkiye’de basın özgürlüğü: Cumhuriyet gazetesi örneği (1945-1947). *Liberal Düşünce Dergisi*, 107, 95- 128. <https://doi.org/10.36484/liberal.1142968>
- Sözeri, C. (2015). *Türkiye’de medya-iktidar ilişkileri: Sorunlar ve öneriler*. İstanbul Toplum Siyaset ve Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü.
- Sözeri, C., & Güney, Z. (2011). *Türkiye’de medyanın ekonomi politikası: Sektör analizi*. TESEV.
- Taş, O. (2010). Gazeteciliğin doğuşu: Eleştirel bir tarihyazımına doğru. *Mülkiye Dergisi*, 34(269), 29-66.
- Topuz, H. (2011). *II. Mahmut’tan holdinglere Türk basın tarihi*. Remzi.

Tuchman, G. (1980). *Making news: A study in the construction of reality*. Free Press.

Tunstall, J. (2001). *Media occupations and professions: A reader*. Oxford University Press.

Türkiye Gazeteciler Sendikası. (2023). *Türkiye’de gazetecilik: Algı ve profil araştırması*. Erişim: <https://tgs.org.tr/wp-content/uploads/2023/07/Turkiyede-gazetecilik-algi-ve-profil-arastirmasi-TGS.pdf>

Uzunoglu, S. (2018). Gazeteci emeğinin dönüşümü ve güvencesizleşme: Türkiyeli dijital haber odalarının serbest muhabirleri üzerine bir çalışma. *Moment Dergi*, 5(2), 195-218. <https://doi.org/10.17572/mj2018.2.195218>